

Тематски зборник

„СТРАХ У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ“

Тематски зборник
„СТРАХ У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ“

Издавач

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

За издавача

Проф. др Драган Танчић, директор

Уредили и приредили:

Проф. др Драган Танчић

Др Јасмина Ахметагић, научни саветник

Проф. др Далибор Елезовић

Лектура

Проф. др Јелена Војиновић Костић

Муниба М. Дрековић

Припрема за штампу

Миодраг Панић

Штампа

ГИД „Pi-press“, Пирот

Тираж

150

ISBN 978-86-89025-80-4

САДРЖАЈ

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

ПРЕДГОВОР	13
Јасмина М. Ахметагић Страх од женског „Аникина времена“	17
Ана М. Мумовић Исконски и оовремени страхови од будућности (прилог тумачењу прозе Страх од сутра Аца Ракочевића)	31
Ана Р. Стишовић Миловановић Страх од завршетка приче	45
Мирјана М. Бечејски „Кратка историја једног дугог и великог страха“: приповетка „Књига“ Иве Андрића	55
Јасмина П. Кнежевић Дервиш и страх (наратив страха у роману Дервиш и смрт Меше Селимовића)	69
Милена М. Видосављевић Појава страха код ученика при учењу и усвајању страних језика	81
Ивана М. Раловић Памћење страха: Други светски рат од књижевности до филма	93
Урош З. Ђурковић Појам еколошке анксиозности и страх од нуклеарне катастрофе у српској књижевности: преглед проблема	115
Зорана З. Ћупић Страх у драмама Душана Ковачевића	127
Магда Г. Миликић Страх у роману „Дан шести“ Растка Петровића	143
Драгана Р. Рајовић Хришћанска деонтологија и страх у приповеци „Злате из Слатине“ Григорија Божовића	157

**ПОЛИТИКОЛОГИЈА, СОЦИОЛОГИЈА, ПРАВО,
ЕКОНОМИЈА, КОМУНИКОЛОГИЈА**

Андрей Владимирович Баранов	
Методы преодоления страха в насильственном конфликте (на метериалах республик Донбасса)	167
Драган Љ. Танчић, Ванда Б. Божић	
Страх у политичким и кривичноправним наукама	175
Брацо Ковачевић	
Политика, интелектуалци и страх	187
Мирослав Д. Стевановић, Драган Ж. Ђурђевић	
Ширење страха као елемент међународноправног наступа запада против Републике Србије	193
Срђан Ж. Словић	
Страх као елеменат односа између стратегије и политике у доба хладног рата	215
Радослав В. Балтезаревић	
Ново оружје политичког маркетинга: Системско одржавање осећаја страха eWOM комуникацијом	223
Маја С. Димић, Светислав С. Пауновић	
Програм економских мера за ублажавање негативних ефеката проузрокованих КОВИД-19 пандемијом у Републици Србији	239
Марјан Д. Марјановић, Милан Ж. Милошевић, Неџад С. Корајлић	
Страх од демонополизације државе у војној безбједности	255
Невена Д. Красуља, Дејан Т. Илић, Гордана Ђуретић	
Појава страха услед економске кризе и немогућности планирања каријере	273
Перица Б. Милетић	
Страх запослених у организацији као механизам изградње свести о безбедности	291
Милан Д. Живојиновић, Сања З. Стошић	
Хибридни рат као генератор кризе и страха	305
Анђелка Р. Рачић	
Страх – кочница за пријаву насилника у породици	327
Винко Ј. Пандуревић	
Страх од рата и страхови у рату	343
Живана Р. Крејић, Јелена Д. Палић	
Сигурност туристичке дестинације као основа њеног развоја	389

Оља М. Арсенијевић, Јасмина М. Арсенијевић, Ненад Н. Перић Неуобичајене стратегије које стварају подршку промени	399
Марија С. Лугоњић, Драго Д. Орчић, Амела А. Хајдаревић Управљање променама у здравству у кризи изазваној пандемијом COVID-19 Котеровим осмофазним моделом	419
Боривоје В. Балтезаревић Анатомија страха – мултидисциплинарна интерпретација значења и вишеструке функције страха у друштву и култури	443
Бојан С. Драшковић Страх од смеха као основа тоталитарног поретка	451
Милица Р. Васиљевић Благојевић, Горан Р. Стојановић, Верица Г. Трбовић Перцепција страхова студената здравствених студија	473

ИСТОРИЈА, ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ, ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА

Далибор М. Елезовић Феномен страха у историографском делу Жана Делима (1923-2020)	487
Ратко Љ. Љубојевић, Јелена В. Радовић-Стојановић Терор османских власти над српским народом	495
Дејан Р. Дашић Страх од интервенције са истока и набавка наоружања за потребе ЈНА 1951–1958. године	511
Звездана М. Елезовић Тема страха у савременој ликовној уметности	535
Петар Р. Ристановић Улоге феномена страха у разбуктавању косовске кризе 1981-1989. – прилог истраживању	541
Ена С. Мирковић Страх од револуционарног терора у Србији после Другог светског рата	553
Невена С. Петковић Превазилажење колективне трауме: Антрополошка анализа усмених историја интерно расељених Срба са Косова и Метохије	575
Марија М. Савић, Небојша Д. Ђокић Утицај страха од спољног и унутрашњег непријатеља на дислокацију римских војних једница на тлу Дарданије	595

Верица Р. Михајловић

Страх од временских непрлика као повод и инспирација
српских народних обичаја и песама 625

Милена Б. Шљивић

Уметност као начин превазилажења страха избеглица
са Косова и Метохије 637

*Драгана Р. РАЈОВИЋ**

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

ХРИШЋАНСКА ДЕОНТОЛОГИЈА И СТРАХ У ПРИПОВЕЦИ ЗЛАТЕ ИЗ СЛАТИНЕ ГРИГОРИЈА БОЖОВИЋА**

Апстракт: Рад се бави духовном борбом главног јунака приповетке *Злате из Слатине*. Превага хришћанских деонтолошких принципа над страхом, чини да Злате себе приноси на жртву у борби против бугарског непријатеља. Деонтологија утемељена на савести и Божијим заповестима подразумева независно што од физичке и психичке онтологије. Злате може зато што мора, *Страх Божији* је изнад страха од смрти. Он је човек од крви и меса, уплашен за свој живот, али осећајем обавезности надвладава страх. Осим страдања по угледу на Христа, у раду је кроз призму хришћанске деонтологије сагледано и Златетово опредељење за Царство небеско, по угледу на Светог мученика кнеза Лазара.

Кључне речи: деонтологија, хришћанска етика, страх, Страх Божији, страдање, жртва.

Смрти се најмање боје они чији животи има највећу вредности.

Кант

Осећање страха, својствено људском роду од његовог постојања, феномен је вековима тумачен са филозофског, психолошког и религијског аспекта. Присутан у свакодневном животу човека, страх се као такав транспоновао у филозофију, религију и уметност. За овај феномен интересовали су се и антички филозофи, те се страхом бавио и Аристотел посветивши му читаво поглавље у *Ретиорици*.

Ћега се, koga се и u kakvom се душевном stanju ljudi боје – биће нам јасно из следећег. Neka strah [Φόβος, metus] bude болно осећање, или uznemirenost izazvana predstavom o predstojećem zlu koje нас може уништити или причинити патњу; ljudi се, naime, не плаше свих zala, као на primer, да буду неправедни и tromi duhom, već само onih што им могу причинити велике патње или уништење и то само онда кад изгледа да та zla nisu daleko, već тако близу да се чине неизбежним. Ljudi се, naime, не плаше одвећ dalekih zala. Svako, naime, зна да ће умрети, али ако смрт није на pragu, на nju нико не misli. (Aristotel 2008 125)

* Истраживач приправник; draganarajovic71@gmail.com

** Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеном са Министарством просвете, науке и технолошког развоја број: 451-03-68/2022-14 од 17. јануара 2022. године.

Аристотел, дакле, не тумачи страх (искључиво) као урођени одговор на потенцијалну опасност, већ му даје димензију личне процене и промишљања о постојећој претњи. Након античких филозофа, феноменом страха бавио се Хајдегер, као и савремени норвешки филозоф Свенсен.

Промишљајући о страху као о универзалном људском феномену, бавили су се и неуропсихијатри Кант и Киркегор,

Владета Јеротић човека назива „бићем страха“. Он сматра да је најприхватљивија психијатријска дефиниција осећања страха код човека, да је страх „аутономно душевно стање које наступа услед неке унутрашње или спољашње дражи, наглашено је непријатно и има карактер претње“. (Јеротић 2017: 21)

У *Библији* се страх помиње на више места и у различитим облицима. *Библија* нас подучава да страх долази са различитих страна и да бисмо га победили, треба да волимо Господа и верујемо у њега. Такви страхови долазе од људи, од смрти, бивају тешки, долазе као последица нечисте савести или их Бог шаље као казну. Лек од страха је поуздање у милост Божију. Читава *Библија* је проткана речима утехе за оне који страдају од осећања страха. У *Псалмима* је написано: „У Бога се уздам, не бојим се; шта ће ми учинити човек?“ (56:11) У *Књизи пророка Исаије* Господ поручује: „Не бој се, јер сам ја с тобом; не плаши се, јер сам ја Бог твој; укријепићу те и помоћи ћу ти, и подупријећу те десницом правде своје.“ (41:10) Насупрот душепогубних страхова, стоји душекорисни *сйрах Божији*, који свети оци називају и *савршеним сйрахом*.

Страх налаже и Свето Писмо које је почело да нам замењује глас савести и природног закона када су се ови помрачили и почели да испуштају нејасне и углавном лажне звуке, да би их Јеванђеље у потпуности заменило када се појавило. *Служите Господу са сйрахом, и радујте се њему с шрејетом* (Пс. 2, 11) – учи нас Дух Свети; покорнима Његовој заповести Он вели: *Ходите чеда, послушајте мене, сйрашу Господњем научићу вас* (Пс. 33, 11); објављује обећање да ће даровати страх Божији онима који истински намере да постану своји Богу: *Даћу им сйрах Свој у срце да не одступи од мене* (Јер. 32, 40). Почетак велике науке – делатног Богопознања – јесте страх Божији. Ова наука се у Светом Писму назива премудрошћу. (Брјанчанинов 2008: 510)

На *сйрашу Божијем* утемељена је хришћанска етика. У Давидовим *Псалмима* је записано: „Почетак је мудрости страх Господњи“ (111:10). Професор Евгеније Спекторски, који се посебно бавио хришћанском етиком, средиштем сваке етике сматра деонтологију, или учење о обавезностима. Спекторски наглашава да су етичке истине деонтолошке и да их не треба замењивати логичним или онтолошким истинама. Јер, у првом случају, морални појмови подвргавају се формалној логици и удаљавају од стварног људског живота, док се у другом случају, уместо да се тежи ка томе како су људи дужни да поступају, разматра како људи поступају у реалности и шта мисле о својим поступцима. (Спекторски 2003: 103)

Један од најдубљих описа доживљаја страха, као и његове метаморфозе у *савршени сйрах*, зарад очувања националног идентитета, описао је

Григорије Божовић у приповеци *Злате из Слатине*. Ову приповетку, амерички историчар књижевности Р. Итон уврстио је у антологију савремене европске приповетке *Најбоље конвентуалне приче*, објављену у Њујорку 1927. године, која је Божовића сврстала међу двадесет и два реномирана европска писца, међу којима су били Томас Ман, Ромен Ролан и Максим Горки. (Јевтовић 1996: 11–12)

Григорије Божовић је најзначајнији писац са Косова и Метохије с почетка двадесетог века. Својим делом снажно је утицао на стварање српске националне свести, националне културе и историје. Највећи део његовог приповедног и путописног опуса у потпуности је фокусиран на Косово и Метохију, односно Стару и Јужну Србију.

Слојевитост приповетке *Злате из Слатине* чини је идеалним моделом за тумачење деонтологије као моралног принципа који надвладава доживљај стаха од смрти, узрастањем до *страха Божије*.

Велики страдалник, родољуб и јунак преке нарави, Злате је оличење хришћанског морала. Иако зна да ће га тврда одлука да се ни по коју цену не изјасни као Бугарин коштати живота, он скромно, али одлучно одговара својим прогонитељима: „Можете, господине, силата ја имате в раце, само ја Бугарин не бидувам...“ (Божовић 2005: 208). Док гледа смрти у очи Злате је свестан обавезности према националној припадности и не може да се одрекне отаџбине, као што се не може одрећи рођене мајке. Када му Бугари нуде последњу шансу да се предомисли и сачува главу на раменима, он тихо и озбиљно одговара: „Правите што сакате, туку ја како Србин ћа умрам...“ У њему не постоји душевни лом, предомишљање, мука у доношењу одлуке. Злате може, зато што мора; он има усађен осећај обавезности, неодвојиво уткан у његову природу и отуда су његови ставови изричитии. Он је човек од крви и меса, уплашен за свој живот и животе својих ближњих. Наизглед парадоксално, иако му се избор нуди, он нема могућност избора, јер не може да се одрекне себе. Злате није човек који се не боји, он само зна шта је претежније: „Живот је слатак – не да се ни с чим поредити. А унапред је дужан остати Србином до последњег уздаха и узмаха.“ (Божовић 2005: 224) Дакле, у Златетовом поступку живо се огледа хришћанска деонтологија, коју сачињава учење о обавезностима у односу према Богу, Исусу Христу, Светом Духу, људима и себи.

Када неочекиваним обртом писац доводи јунака у позицију да пред придошлим Турцима ода положај бугарских непријатеља, спаси себе новог мучења и освети се Бугарима, Злате поново изненађује ирационалном логиком: „Јер, клаће се он са Бугарином кад су сами, али га никако неће издати Турчину. О, Злате из Слатине неће издати крштена човека, па да му је сву децу поклао. Никад!“ (Божовић 2005: 211) Бугари, наравно, нису спремни да му се одуже за јуначки подвиг, те доносе коначну одлуку да га убију. Живећи последње дане свог живота, он не размишља о свом мученичком страдању, већ пажљиво разматра како да сопственом жртвом сачува што више живота ближњих.

Христоликост Божовићевих јунака најексплицитније је изражена у лику Златета. Отуда његова морална снага да се супродстави страху од смрти. Златетова отаџбина јесте Србија, али он полаже живот за метафизичку отаџбину, за *Царство небеско*. Страдање и спасење су неодвојиви. Појам спасења немогуће је правилно протумачити без позивања на појам страдања. Онај ко доживљава страдање истовремено осећа жеђ за спасењем, и то је она сила која олакшава и најстрашнија страдања. Читава људска историја повезана је са овим централним доживљајима људске душе, са страдањем и са чежњом за спасењем (Корнаракис 2017). Човек који има *сѝрах Божији* непрекидно је на путу страдања које води ка спасењу. Отуда овакви поступци остају неухватљиви за западни модел европске културе који није у стању да дешифрује поступке руковођене деонтолошким принципима, лутајући у тумачењима од дивљаштва до верског фанатизма.

Друштвено-историјске околности које чине контекст Божовићевог приповедања најчешћи су извор искушења за пишчеве јунаке. Врлине утемељене на моралној основи надвладавају нагонске пориве за одржањем живота. У приповеци је писац тематизовао отпор према бугарском покушају насилне асимилације. Изразити осећај припадања српском националном идентитету у Златету сазрева у жељу да лични интерес подреди колективном и себе принесе на жртву, чиме он постаје симбол српског страдања. Читава приповетка је „у знаку библијског жртвовања“ (Ахметагић 2012: 23) Златетов животопис саткан је од двоструког страдања, најпре од стране Бугара, па затим и од Турака. Иако је, као Србин, супротстављен Бугарима, он их као хришћанин сматра својом браћом у Христу и неће их издати Турцима, иако ће га касније Бугари зверски убити.

„Божовић је свога јунака изградио као жртву и хероја, уносећи у његов лик христолике црте, тако да се у причи препознаје јеванђеоски подтекст, призван пре свега идејним слојем приче, али и директним алузијама на Голготу, као и језгровитим именовањем јунакових дубоких унутрашњих преживљавања („муке гетсиманске“) док се креће ка митрополији у Кичеву, знајући да му предстоји страдање. У том је часу Злате свестан исхода своје судбине, јер је свестан да га страдању води управо начињен избор.“ (Ахметагић 2012: 25)

Ауторово поимање националног неодвојиво је од верског идентитета. Златетова одлука да страда не проистиче искључиво из чврстине карактера национално свесне особе, већ има исходиште у дубоко утемељеној љубави према Христу. Отуда и сам јунак, свестан своје одлуке да следи Христа, Бугарима то саопштава речима: „Оти ме мучите како Јевреји Господа!“ (Божовић 2005: 218) Осим угледања на Христа, Златета је неопходно саледати и у контексту *Косовској завейи*. Као и свети кнез Лазар, и Злате се опредељује за *Царство небеско*. Иако има могућност да слободном вољом одлучи о својој будућности и преживи, Злате се одлучује за пут страдања. Његово страдање на празник Благовести носи у себи јеванђеоску поруку васкрсења. Чак и опис физичког изгледа упућује на христоликост.

Златетов лик остаће јединствен по жељи упућеној митрополиту да се над њим за живота изврши православни црквени обред опела. Уобичајено је да пред извесно страдање православни хришћанин прибегава разрешној молитви и причешћу. „Зато а те молим да ми чатиш простена молитва, да ми простиш грејови, да се помолиш за мени грешнијо.“ (Божовић 2005: 224) Међутим, Божовићев јунак моли и да му се одслужи и опело: „Сакам ти да ме опејеш, оти мртав неће да видам... Ете, и свећа зедов. Ти се молам...“ (Божовић 2005: 224) Иако Злате захтева молитву „како намртвец“ (Божовић 2005: 225), погрешно би било протумачити да је митрополит одслужио опело над живим Златетом. Митрополит је свестан да Злате не познаје православне каноне, али и увиђа колика је жеђ његове душе за молитвом коју он „савршено осећа, но нимало не разуме“ (Божовић 2005: 226). После исповедне молитве, уместо молитава које се читају на опелу, митрополит Поликарп му чита молитву „На исход души“, која је у православном Требнику предвиђена за читање на самртном одру, али живој особи. (Поповић 1994: 196) Тим чином, митрополит Поликарп, осведочени пријатељ српског народа, испунио је Златетову жељу, не огрешивши се о каноне православне цркве. Загробном атмосфером доминира невидљива борба између добра и зла, смирења и страха која истиче величину Златетовог подвига.

Лице му бледо, не заплашено, а некако самртнички задовољно, као код човека који је потпуно свестан да при језивом прелазу на други пут не треба нимало да жали за старим. Сасвим светачки изглед. Уколико се Поликарп више загледаше у њега, утолико му чешће речи почеше застајати у грлу, док му напослетку не грунуше сузе. Под њиховим градом реч се молитве његове лијаше тако топло, како још никад дотле. Он никад није тако осетио близину Бога мученога, па га, као да је пред њим, мољаше за овога праведника, који ће кроз кратко време понети свој тешки крст уз ову језовитију Голготу. – Оти плачеш, света владико? – упита га Злате с необичном нежношћу и сасвим неземном сенком по лицу. – Ја несум за плачање. Кога видам дека ми владика чатит отпусну, ја сум како орел што горе високо, високо лети. Ја повеће не барам: не плачи, чати света молитва!... Митрополита спопадаше још јаче сузе. Он се једва сети да нареди донети му причешће, те га причести и благослови. При расанку, кад му Злате учини дубок поклон и рече да се моли Богу за њега, он га поново осени крстом и сам му се поклони: –Моли се и ти за нас, Злате... (Божовић, 2005: 226)

Сам чин читања молитве над Златетом је изразито потресан. Митрополит на лицу страдалника назире да ће га Господ придодати својим светима и већ му се као будућем светитељу моли да се и он помоли за оне који остају.

Јунак приповетке *Злате и Слашине* представља симбол страдања и по тој особености надилази све остале ликове у Божовићевом стваралачком опусу. Пред овим јунаком појављују се многобројна искушења; он се повинује вољи Божијој, без роптања, трасирајући својим поступцима путстрадања. Слике зверског мучења употпуњују представу о духовном подвигу човека који надвладава страх и добровољно страда.

Злате лежаше на земљи са наслоњеном руком на грудима. Из уста му се пенушаху кржаве пене, а из носа куљаше врела крв, коју стизаху млазеви са главе, чела и образа. Беше га спопао ледени зној. Од убоја чињаше му се како му кроз тело струји врела вода и раставља кост од кости, делић од делића, али му на лицу опет играше самртнички задовољано смех, јер беше потпуно свестан свега што се зби, а нарочито својега држања, којему тако слатко пиркаше у сломљену душу, у бридне ране. Он срећиваш ескорашње утиске, павши у врло незгодно искушење, кад могаше крвнички осветити се онима који га мало пре хтедоше обесити, он беше неизмерно собом задовољан што остаде човек, што се избави несреће да буде предавник и шпијун, да преда крштене некрштеним зликовцима, који би их изудилио часна тисућу делова као гладни вуци јагњад. Тешко беше. (Божовић 2005: 211)

Осећај обавезности према породици, нацији, држави и цркви, који руши све душепогубне страхове пред собом, Спекторски назива „сарадњаштвом Богу“ (2003: 170) Злате, као Божији сарадник извршава своје „обавезе“, без роптања. „Између три моралности, а наиме: могућности, стварности и неопходности, етика полази од неопходности, али не онтолошки, него деонтолошки. Она тим прелази ка могућности остварења њених захтева.“ (Спекторски 2003: 105) Да би се ове обавезности испуниле, неопходна је морална снага, која се стиче сталним уподобљавањем Богу. Злате нас учи да је победу над страхом, посебно оним смртним, могуће добити само „савршеним страхом“ који чува оданост вољи Божијој. Лик Златетов назире се уречима Светог Исака Сирина: „Док човек неприлично живи, осећа страх од смрти. Ако се за живота приближи Богу, он задобија спасоносни страх од Његовог суда. А кад човек заволи Бога, онда Његова љубав гаси оба та страха.“

ЛИТЕРАТУРА

- Божовић 2005: Григорије Божовић. *Косовска ѝрича*. Народна књига, Београд.
- Aristotel 2008: Aristotel. *Retorika*. ITP UNIREKS, Podgorica.
- Ахметагић 2012: Јасмина Ахметагић. *Невидљиво здивање: ѝправославна духовност и ѝрози Гриѝорија Божовића*. Институт за српску културу, Приштина – Лепосавић.
- Брјанчанинов 2008: Свети Игњатије Брјанчанинов. *Енциклопедија ѝправославној духовној живоји*. Београд: Православна мисионарска школа при храму Светог Александра Невског.
- Јевтовић 1996а: Миленко Јевтовић. *Личност и књижевно дело Гриѝорија Божовића, књија 1*, Стари Колашин, Нови свет, Институт за српску културу, Зубин Поток – Приштина.
- Јевтовић 1996б: Миленко Јевтовић. *Личност и књижевно дело Гриѝорија Божовића, књија 2*, Стари Колашин, Нови свет, Институт за српску културу, Зубин Поток – Приштина.
- Јеротић 2017: Владета Јеротић. *О сѝраху*. Ars libri, Задужбина Владете Јеротића, Београд *Светио ѝисмо, Сѝароја и Новоја завјетја, Библија*, Свети архијерејски синод Српске православне цркве, 2012.
- Спекторски 2003: Евгеније Спекторски. *Хришћанска еѝика*, Братство Светог Симеона Мироточивог, Врњачка Бања.

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

КОРНАРАКИС 2017: Јован Корнаракис, *Доживљај страдања према учењу Светиої иисма*. Преузето 12. 01. 2017. са http://www.verujem.org/teologija/kornarakis_dozivljaj_stradanja.htm

Dragana R. RAJOVIĆ

CHRISTIAN DEONTOLOGY AND FEAR IN THE STORY OF ZLATA FROM SLATINA BY GRIGORIJE BOŽOVIĆ

Summary

This paper addresses the spiritual struggle of the short story main character Zlate from Slatina. The triumph of Christian deontological principles over fear, compels Zlate to make the ultimate sacrifice in the fight against the Bulgarian enemy. Based on conscience and God's commandments, deontology implies independence from physical and mental ontology. Zlate can because he has to, the fear of God is greater than the fear of death. He is a man of flesh and blood, scared for his life, but his sense of obligation overcomes his fear. In addition to suffering in the image of Christ, the paper also examines Zlate's commitment to the Kingdom of Heaven through the prism of Christian deontology, in the image of the Holy Martyr Prince Lazarus.

Key words: deontology, Christian ethics, fear, Fear of God, suffering, sacrifice.